

אתיקה מקצועית רבעון האתיקה של לשכת עורכי הדין

שכר טרחה מותנה במשפט פלילי בהליכי שימוע עו"ד דרור ארד-אילון / יו"ר ועדת האתיקה הארצית

לאחר דיון מתוקשר במידה יוצאת דופן, פסק לאחרונה בית הדין המשמעתי במחוז תל-אביב-יפו כי אין איסור על קביעת שכר טרחה מותנה בתוצאה בהליך שימוע פלילי (בד"מ (ת"א) 1/10 **ועדת האתיקה של מחוז ל-אביב נגד עו"ד שביט ועו"ד מרידור**, 30.1.11).

בדעת רוב מרשימה ומפורטת (הדיינים עו"ד ציון אמיר ועו"ד יונה חייר) נקבע כי סעיף 84(א) לחוק לשכת עורכי הדין לפיו "לא יתנה ולא יקבל עורך דין בעד שירותו במשפט פלילי שכר טרחה התלוי בתוצאות המשפט", אינו חל על הליכי שימוע בפני התביעה (או רשות אכיפה מקבילה). בית הדין מצא שהליכים אלה אינם נכנסים לגדר "משפט פלילי". לפיכך, החוק אינו אוסר להתנות את שכר הטרחה בהצלחת השימוע, קרי בהימנעות התביעה מהגשת כתב אישום.

פסק הדין מבוסס על פרשנות סעיף 84(א) לעיל הן במישור המילולי והן במישור התכליתי. בית הדין (בדעת הרוב) הצביע על קושי להצביע על הצדקה מובהקת לאיסור, ועל אופיו המיוחד של השימוע הפלילי, שאינו הליך משפטי אדברסרי בין שני צדדים ובפני שופט, אלא הליך שבו צד אחד מנסה לשכנע את הצד השני בצדקתו.

בית הדין נתן משקל לעובדה, שמאז נחקק חוק לשכת עורכי הדין לפני כחמישים שנה, ועל אף שהליכי שימוע הפכו בשנים האחרונות לנפוצים ובשנת 2000 אף זכו לעיגון חקוק (סעיף 60א' לחוק סדר הדין הפלילי, התשמ"ב-1982), לא נדרשה ועדת אתיקה כלשהי לענין חלותו של סעיף 84(א) על שימוע, ועניין זה לא נבחן בערכאות המשמעטיות. המקרה הנדון היה המקרה הראשון שהדבר הונח לפתחה של מערכת הדין המשמעתי.

הטעם העיקרי בפסק הדין היה עקרון החוקיות, לפיו אין עונשין אלא אם מזהירין. אופיו של הדין המשמעתי כדין מעניש מטעם הרשות מחייב הקפדה על עקרון יסוד זה. כך גם בהחלט סעיפים מוגדרים וגם בהחלתם של סעיפי סל פתוחים (כמו התנהגות שאינה הולמת עורך דין וכדומה). זכותו היסודית של כל אדם היא שעניינו לא יבורר אלא על-פי דין קיים ומוכר, שפורסם כדין ויטודותיו ידועים לכל.

הן בדעת הרוב והן בדעת המיעוט, ניתנה סקירה מרתקת של האיסור ושל הצדקותיו. מצד אחד, האיסור רוח במידה זו או אחרת ברוב שיטות המשפט. מצד שני, הצדקותיו שנויות במחלוקת, וקשה למצוא הצדקה מובהקת ובחירה לעצם האיסור על התנית השכר במשפט הפלילי. מתח זה, מצדיק לשיטתו, גישה ביקורתית וזהירה לאיסור המונעת את הרחבתו בדרך של פרשנות.

עורכת: ד"ר לימור זר-גוטמן, עו"ד, המסלול האקדמי המכללה למינהל ■ **יו"ר ועדת האתיקה הארצית:** עו"ד דרור ארד-אילון
המערכת: רח' דניאל פריש 10, תל אביב 64731, טל. 03-6362200, פקס. 03-6918696, email: dorit@israelbar.org.il
מאמרי המערכת: שכר טרחה מותנה במשפט פלילי בהליכי שימוע ■ החובה שלא להטעות את בית המשפט, חלק ג' ■ **הנחיות והחלטות:** ועדת האתיקה הארצית ■ עיצוב: סטודיו רחל קליין

על רקע, זה הייתה תמימות דעים בין דיני הרוב לדין המיעוט (עו"ד אבי אודיז), שיש מקום לדיון ציבורי וחוקי באשר להצדקתו של האיסור ולהיקפו. ואכן, עניין זה מונח על שולחנה של ועדת הרוויזיה בכללי האתיקה שליד הוועד המרכזי המבקשת לקיים דיון מעמיק בראיה רחבה בשאלת השכר המותנה בפלילים (ראו, כתב העת "עורך הדין", גיליון מס' 9, נובמבר 2010). בתקופה הקרובה תידרש ועדת הרוויזיה לגבש עמדה מושכלת ומאוזנת, ולבחון לא רק הסדרי שכר טרחה במשפט פלילי גופו אלא גם בהליכים נלווים (כמו שימוע, חילוט, תפיסת חפץ, הוצאות הגנה, פיצויים לנפגע עבירה ועוד), וגם בהליכים בעלי מאפיינים דומים (כמו הליכי משמעת, צווי הגנה והרחקה, צווי תפיסה אזרחיים ועוד). כוונת הוועדה היא להציע הסדר שלם ומעודכן לשאלות המתעוררות בסוגיה זו במטרה לקבוע דין ברור ולכוון את התנהגות עורכי הדין. לא ניתן לסיים את הדיון בפסק הדין החשוב בלי להתייחס לאיחוע הצורם שבו כיומיים לפני מתן פסק הדין, הודלפה לתקשורת תוצאת פסק הדין ועמה קיומן של דעת רוב ודעת מיעוט כולל שמות הדיינים! עוד פורסם כי ועדת האתיקה במחוז תל-אביב - לפני שעיניה בפסק הדין שעדיין לא ניתן - מתעתדת להגיש עליו ערעור (כלכליסט, כ"ה בשבט תשע"א, 30 ינואר 2011; גלובס, כ"ב-כ"ג בשבט תשע"א, 27-28 ינואר 2011).

הדלפה שערורייתית זו אינה מתיישבת עם מינהל תקין, ומהווה פגיעה משולשת בערכי יסוד. פגיעה בזכויות הנאשמים שחלה חובה להקריא בפניהם את פסק הדין לפני פרסומו ברבים; פגיעה במעמדו ובכבודו של בית הדין המשמעותי שפסיקותיו ניתנות באולם בית הדין מפיו ולא בהדלפה אנונימית בתקשורת; ופגיעה בוועדת האתיקה ששיקול הדעת מסור באופן מלא ועצמאי לכל אחד מחבריה, ואין לאיש חירות או אפשרות לקבוע את עמדתם (האם להגיש ערעור) בטרם דיון ואף לפני שקראו את פסק הדין. הדלפה זו מלמדת על העדפתם של יחסי ציבור על-פני הגנה על הציבור - ובכך היא חותרת תחת תכלית הדיון המשמעותי.

החובה שלא להטעות את בית המשפט, חלק ג

ד"ר לימור זר גוטמן, עו"ד / עורכת

הטעיה של בית המשפט המהווה עבירה לפי כלל 34 לכללי האתיקה מתרחשת במובנה הברור ביותר כאשר עורך הדין עצמו מעלה טענה לא נכונה בבית המשפט. כך לדוגמה, עורך דין המציין ביועצין עובדות לא נכונות בבקשה המוגשת לבית המשפט, או עורך דין המשקר, פשוטו כמשמעו, לבית המשפט. ראו על"ע 19/88 **אייזמן, עורך דין נ' הוועד המחוזי**, פ"ד מב (4) 377.

כך לדוגמה, הורשע עורך דין בעבירה על כלל 34 כאשר הגיש למפקח על הבניה תקנון שהתיימר להיות חתום על-ידי כל בעלי הדירות בבניין משותף כשהסתבר לאחר מכן כי איש מבין בעלי הדירות לא התייצב בפניו ואיש לא חתם על התקנון. (בד"מ (ת"א) 136/03 **הוועד המחוזי של לשכת עורכי הדין בתל אביב יפו נ' פלוני**, פדאו"ר-אתיקה).

לעיתים הלקוח מפעיל לחץ על עורך הדין כדי שזה ישקר בעבורו אחרת יבוטל הייצוג. חובה על עורך הדין לסרב לדרישת הלקוח ולהימנע מהטעייה אסורה שבודאי אינה כלולה במסגרת חובת הנאמנות ללקוח. כך לדוגמה, עורך דין הרושם חוזה מכר מקרקעין בסכום הנמוך מסכום המכירה האמיתי וזאת לצורך הפחתת תשלומי מס שבח ומס רכישה. (ראו, בד"א 91/98 **עו"ד פלוני נ' ועד מחוז ת"א**, פדאו"ר-אתיקה) במקרה אחר החליטה ועדת האתיקה הארצית להעמיד לדין משמעותי עורך דין אשר ייצג לקוחה בשני תיקים שונים. בתיק הראשון, במסגרת בקשה לביטול צו עיקול, הגיש הנילון תצהיר לקוחתו (שאושר באמצעותו), ממנו עלה כי ללקוחה הכנסות שונות מנכסים. ואילו בהליך אחר הגיש הנילון בשם לקוחתו בקשה לפטור מאגרה, בה נכתב שהלקוחה, אינה בעלת כושר השתכרות כלשהו והיא מתקיימת מקצבאות ביטוח לאומי ומתשלומים תכופים. על הסתירה בטענות הנילון העיר בית המשפט: "איני מקבלת את הסברי בא כוחה כהצדקה להעלמת פרטים מבית המשפט, לא בהליך של תשלום תכופ... ובודאי לא בהליך של פטור מאגרה. מדובר במקרה ברור של סתירה בין עדות בתיק זה לבין הצהרה בכתב בשני תיקים אחרים." (הסתרת ראיות מבית המשפט והטעייתו "אתיקה מקצועית" 22 עמ' 7 (2007)) פעמים רבות מתגונן עורך הדין בטענה שכך אמר לו הלקוח והוא אינו צריך לחקור ולפקפק בדבריו. טענה

זו נובעת מראיה שגויה של מערכת היחסים בין הלקוח לעורך דינו. עורך הדין הוא אומנם שלוחו של הלקוח הבא לקדם את ענייניו אך הוא אינו רק שופרו של הלקוח כך שהוא יכול להעלות כל טענה לפי רצון הלקוח מבלי לתת את הדעת לתוכנה או לאמיתותה. ברשימתי בגיליון 37 (ספטמבר 2010) הצגתי את החובה שהטילה הפסיקה על עורך הדין לבדוק אישית את הטענה לפני שהוא מעלה אותה ומטעה את בית המשפט. לחובה זו גם מתלווה החובה להפעיל שקול דעת עצמאי במהלך הטיפול בלקוח. יפים לעניין זה דבריו של כבוד השופט חיים כהן ז"ל ב-ע"א 735/75 **ריטמן נ' אדרת**, פ"ד ל (3) 75 (אשר צוטטו בהסכמה בע"א 58,37/86 **לוי נ' שרמן**, פ"ד מד (4) 465, 446):

"אין שום חובה מוטלת על סניגור לטעון טענות או לשאול שאלות אשר ליקוחו דורש מאתו או מורה אותו לטעון או לשאול: נהפוך הוא - החובה המוטלת על הסניגור היא לשקול דעתו שלו, ואסור לו לדחות שיקול דעתו שלו מפני רצונותיו או הוראותיו של הלקוח. סניגור הנהוג בניגוד לדעתו השקולה, אך מפני שלקוחו דורש זאת ממנו, מפר חובתו כלפי לקוחו - ואין נפקא מינא לעניין זה שהלקוח אינו יכול לבוא עליו בטרחניה ובתביעה אם הוא נהג לפי הוראותיו."

מרחב הפעולה הניתן לעורך הדין במסגרת שיקול הדעת העצמאי יוצר מעין "חסינות" בפני תביעות לקוחות לגבי התנהגויות הנופלות במסגרתו. הכלל בדבר שיקול דעת עצמאי בא לאפשר לעורכי הדין לפעול גם לפי מחויבותיהם האחרות אשר יכול ויתגנשו עם רצון הלקוח. אלמלא ניתנה "חסינות" זו היו עורכי הדין נאלצים לפעול כשרק רצון הלקוח לנגד עיניהם, כך שכל חובה אחרת כמו החובה כלפי בית המשפט הייתה נותרת מחוסרת כל נפקות מעשית. החובה להפעיל את שיקול הדעת בנוגע לראיות והעדויות שיובאו בפני בית המשפט משמעה גם מניעת העלאת טענות לא נכונות ומניעת הצגת ראיה בלתי נכונה או עדות שקר מצד הלקוח או מי מעדיו כאשר עורך הדין יודע שאינם נכונים. לגבי עריכה ואימות תצהירים. עורך הדין לא נדרש לבדוק בעצמו את אמיתות דברי המצהיר, ואם אין לו ידיעה אישית שהאמור בתצהיר אינו נכון - הוא יוצא ידי חובתו באזהרת המצהיר. בכך תעסוק הרשימה הבאה.

הנחיות והחלטות

הנחיות והחלטות ועדת האתיקה הארצית

חסיון: האם חל כאשר עורך הדין מבקש להגיש תלונה במשטרה על עבירות שביצע עובדו, תלונה העלולה להפיל גם את לקוחות המשרד

שאלתא לעורך דין העובד בעמותה המעניקה סיוע משפטי ללא תמורה נודע כי רכז הפניות שעבד בעמותה (שאינו עורך דין) הציע ללקוחות העמותה לתווך בעבורם במתן שוחד לעובדי ציבור כדי שהטיפול בעניינם יזרז. הפונים חשים חובה לדווח למשטרה על מעשי הרכז אבל חוששים מחשיפת הלקוחות להליך פלילי שכן הם, לכאורה, נתנו שוחד לעובד ציבור.

לעורך הדין נודע על מעשי העובד רק לאחר שזה סיים את עבודתו (פוטר מסיבות תקציביות) כשאחד הלקוחות פנה ושאל מדוע עניינו אינו מטופל חרף העברת הכסף. פניה נוספת לעורך הדין הגיע מאחד מעובדי הציבור לאחר שטלפנה אליו אחת מהלקוחות וביקשה לדעת מדוע אינו מטפל בעניינה חרף העברת הכסף. עובד הציבור פנה לעמותה לברר האם החלו לגבות כסף מהפונים. הלקוחות ששילמו כסף לרכז מעוניינים בהגשת התלונה למשטרה ואינם חוששים מהפללתם בעבירה שכן לטענתם הכסף נלקח על-ידי הרכז וכלל לא שולם שוחד לאנשי הציבור.

החלטה

א. אין מניעה להגיש תלונה על-ידי מעסיקו של העובד החשוד, ואי אפשר לומר שפניה של לקוח לעורך הדין, בטענה שמי מעובדי משרדו עבר לכאורה עבירה פלילית שפגעה בלקוח, היא בהכרח חסויה בחיסיון עורך-דין-לקוח.

ב. חובת הנאמנות של עורך הדין ללקוח צריכה למנוע ממנו את גילוי שמות הלקוחות למשטרה, אלא אם הסכימו לכך. (החלטה מספר את 137/10)

חסיון וחובת הסודיות: דיווח לבית המשפט ביוזמת עורך הדין

שאלתא עורכת הדין הפונה ערכה הסכם להעברת מניות ולהחזרת הלוואת בעלים כשהיא מייצגת את כל הצדדים להסכם - קונים, מוכרת והחברה בה הועברה המניות. כחודשיים לאחר חתימת ההסכם וביצוע חלק מהוראותיו התברר לפונה שכעת ניתן צו לפירוק החברה המוכרת. בקשת הפירוק הוגשה לבית המשפט מספר חודשים לפני החתימה על ההסכם אך לא הייתה ידועה לפונה. לפי חוק החברות, פירוקה של חברה בידי בית המשפט יחשב כאילו נעשה ביום בו הוגשה בקשת הפירוק וכי כל עסקה בנכסי החברה לאחר הפירוק בטלה, זולת אם הורה בית המשפט אחרת. שאלת הפונה היא האם חלה עליה חובת דיווח לבית המשפט לגבי ההסכם, וזאת לאור חובת הסודיות וחסיון עורך דין-לקוח.

החלטה בהתחשב באמור בסעיף 90 לחוק הלשכה (לעניין החסיון) ובכלל 19 לכללי האתיקה (לעניין חובת הסודיות) ובנסיבות העניין הגיעה הועדה למסקנה כדלקמן: ללא הסכמה מפורשת של הלקוחות, ההסכם וכל הנוגע בו הינו חומר חסוי שלעורכת הדין אסור מיוזמתה לגלותו. הוועדה אינה מתייחסת לסיטואציה שבה נערכה פניה רשמית מצד בית המשפט ו/או המפרק או רשות מוסמכת אחרת, הואיל ודבר זה להבנתנו אינו רלוונטי בשלב זה. הואיל ויש לפונה יסוד סביר להניח כי החברה מצויה בהליכי פירוק אלו ואחרים, עליה להקפיא מצב עד לקבלת הנחיות מתאימות מבית המשפט והמפרק. אין באמור לעיל משום חוות דעת לעניין הוראה אחרת בדיון הכללי הרלוונטי להליכי פירוק וכד'. [החלטה מספר את 213/10]

סודיות: היקף הגילוי בו חב עורך דין המייצג קבלן ובעל קרקע בעסקת קומביניציה

שאלתא האם חלה חובה על עורך הדין של הקבלן שייצג את הקבלן ואת בעל הקרקע בעסקת קומביניציה - לפיה היה הקבלן אמור לבנות בנין על מגרשו של הלקוח - להעביר לבעל הקרקע מידע בדבר הסיבות שגרמו לאיחור של כשמונה שנים בבניית הבניין. עורך הדין של הקבלן סרב להעביר את המידע בטענה לפיה עורך דין שערך הסכם לשני צדדים אינו רשאי לייצג אחד מהצדדים נגד משנהו בסכסוך ביניהם בפרט כשהסכסוך נובע מאותו עניין; ולפיכך הוא מנוע גם מלסייע לאף אחד מהצדדים להסכם; ומציע לפונה להפנות שאלותיו ישירות לקבלן.

החלטה התבקשנו לתת את דעתנו להיקף הגילוי בו חב עורך דין בעסקת קומביניציה שבה הוא מייצג שני צדדים בעסקה (בעל הקרקע והקבלן). לאחר שעיינו בסוגיה, החלטנו להרחיב מעט את היריעה וזו עמדתנו: א. הכלל הוא שעל עורך הדין המייצג שני צדדים בעסקה חלה חובת גילוי רחבה כלפי שני הצדדים ביחס לעניינים הקשורים לעסקה, גם אם נודעו לו על-ידי צד אחד בלבד. הכלל חל הן על השלב של גיבוש העסקה, בהנחה שאכן הושלמה, הן על שלב מימוש העסקה, והן בייצוג הצדדים בקשר לעסקה. ב. אכן ישנם מקרים בהם בידי עורך הדין מידע מסוים שהגיע אליו מאחד הצדדים שראוי לחסות בסודיות כלפי הצד השני, אך זהו החרגי ופרט המידע אינו יכול להיות קשור ללב העסקה ולשליחות שקשורה לצדדים וליוצג. ג. עניין זה מטיל חובה משמעותית על עורך דין בייצוג שני צדדים לעסקה, ולפיכך, יש להקפיד כי במקרה המתאים יהיה מיוצג כל צד על-ידי עורך מטעמו. ד. מן הכלל אל הפרט, על הפונה לתת לבעל הקרקע כל מידע בקשר להסכם או בקשר לאירועים צפויים שהיה בידי בעת ניהול המשא ומתן ולאחריו. [החלטה מספר את 53/10]

ניגוד עניינים: ייצוג חברה ובעל השליטה בה

עובדות המתלונן הוא דירקטור בחברה א' המוחזקת בבעלות בעל שליטה וחברה ב' (המיעוט). עורך הדין הנילון משמש כבא כוחו של בעל השליטה וגם כבא כוחה של חברה א'. לטענת המתלונן, הנילון פועל בניגוד עניינים אסור הואיל ובבוררות בין בעלי המניות של חברה ב', הוא מייצג את חברה א' ובעל השליטה בהיותם צדדים לבוררות.

הנילון השיב כי אין כל סכסוך בין חברה א' לבעל השליטה בה, המחלוקת הייתה בין בעלי מניות של חברה ב' וככל שיהיה בעתיד חשש לניגוד עניינים הוא יעביר את הטיפול לעורך דין אחר. מינויו כבא כוח חברה א' נעשה תחת הסתייגות לפיה מדובר רק בטיפול משפטי שוטף ובכל מקום שבו יהיה חשש לניגוד עניינים ו/או בכל עניין הקשור לסכסוך בין בעלי המניות של החברה הוא לא יטפל. עוד מצין הנילון שהוא לא יטפל עבור חברה א' בכל עניין הקשור למחלוקת בין הצדדים.

החלטה לגנוז את התלונה. מפרוטוקול חברה א' עולה כי מינוי הנילון כבא כוחה של חברה א' נעשה לאחר קיום הבוררות (שגם בה חברה א' הייתה משיבה פורמאלית בלבד). לפי הפרוטוקול המינוי הוגבל לפעילות שוטפת של חברה א'. כך שמה שעולה עובדתית הוא שהנילון מייצג את בעל השליטה והחברה במקביל אך לא עולה שהוא מייצג בעניינים בהם יכול להיות חשש לניגוד עניינים, ולא עולה כי מאז המינוי היה/יש חשש לסכסוך בין בעלי המניות של חברה א'. (החלטה מספר את 89/10)

ניגוד עניינים: עורך דין המייצג את בעלי מניות הרוב בסכסוך בחברה ומייצג במקביל את החברה באותו עניין

עובדות המתלונן ייצג את אחד השותפים ואילו הנילון ייצג את שני השותפים האחרים בהליך בורות שהתקיים בין השותפים המסוכסכים. לטענת המתלונן, אסור היה לנילון לייצג את שני השותפים הואיל והוא ייצג בה בעת את החברה עצמה.

הנילון משיב שיש והיה לחברה עורך דין קבוע אחר וכי הפעולה היחידה שביצע כעורך הדין של החברה הייתה לאשר לבנק בו מתנהל חשבון החברה את תקפות החלטת האסיפה הכללית של החברה על שינוי הזכויות בחברה. הוא נדרש לעשות כן מאחר ועורך הדין הקבוע של החברה סרב לתת את האישור בטענה של ניגוד עניינים. הנילון גם טוען שמינויו כעורך הדין של החברה, כפי שצוין במכתבו לבנק, היה אד-הוק לצורך אישור ההחלטה ותו לא. וכי מעולם לא התקיימו בינו לבין החברה יחסי עורך דין-לקוח והחברה מעולם לא העבירה אליו מסמכים או מידע שיש בהם להעמידו בחשש לניגוד עניינים. לגרסתו, מתן האישור לבנק היה עניין טכני שאינו מהווה ייצוג של ממש.

החלטה להעמיד לדין משמעת: כאשר פעל הנילון להוציא את החלטת האסיפה לפועל, אפילו אם פעל אד-הוק, הוא פעל כעורך הדין של החברה וכך גם הציג עצמו בפנייה לבנק. משפעל הנילון מטעם החברה, גם אם בעניין מסוים ויחיד, הוא ייצג אותה וקמה לו חובת נאמנות כלפיה. בפעולה זו התקיים חשש לניגוד עניינים לפי כלל 14(ב) הואיל והנילון ייצג את החברה בשאלה שבמחלוקת בין בעלי המניות (זכות החתימה) שזה "אותו עניין" בו ייצג את שני השותפים בעלי מניות הרוב בסכסוך מול השותף שהוא בעל מניות המיעוט. (החלטה מספר את 124/08)

כלל 36 וניגוד עניינים: ייצוג בעניין בו עורך הדין הוא עד שזומן על-ידי הצד שכנגד

שאלתא הפונה הוא עורך דין אשר נגד אחד מחבריו לקבוצת הכדורסל הוגש כתב אישום בגין קטטה. הפונה נרשם כעד תביעה בכתב האישום. הפונה שואל אם הוא יכול לייצג את הנאשם.

החלטה בנסיבות העניין אין מקום להתיר הייצוג מאחר, וככל הנראה, עדותו של עורך הדין שנטל חלק באירוע היא עדות מהותית. ההחלטה היא בשים לב לזכות היסודית והחשובה שיש ללקוח לבחור עורך דין כרצונו. (החלטה מספר את 212/10)

הערת העורכת לפי הוראת כלל 36(ב) מותר לעורך דין לייצג כאשר עורך הדין נקרא להעיד בידי הצד שכנגד. אך בנוסף להוראה זו קיימים גם כללי חובת הנאמנות ללקוח וניגוד העניינים שהם כללי יסוד רחבים, כך שמקום שבו עדות עורך הדין המייצג גורמת להתנגשות בין חובותיו, כי אז אינו יכול לייצג גם אם העדות היא מטעם הצד שכנגד.

לגישת הוועדה, המבחן הוא האם עדותו במשפט היא עדות מהותית. אם כך הדבר, הרי שעורך הדין לא יכול לייצג את הלקוח במקום שהוא עד מרכזי גם אם מטעם הצד שכנגד. שיקול נוסף שעמד לנגד עיני הוועדה היא העובדה שהמשפט טרם החל כך שהפגיעה בלקוח נמוכה.

דין משמעתי: ניתן להעמיד לדין משמעתי עורך דין שהוסמך בגין עבירות שביצע בזמן התמחותו

עובדות נגד עורך הדין הנילון הוגשו מספר תלונות הנוגעות לעבירות אותן ביצע בעת היותו מתמחה. בינתיים הוסמך הנילון כעורך דין לאחר שהועד המרכזי החליט לקבלו כחבר בלשכה למרות ההחלטה להעמידו לדין משמעתי (שהתקבלה כבר אז). השאלה העומדת בפני הוועדה היא האם כעת משהוסמך ניתן להמשיך ולהעמידו לדין משמעתי על עבירות שביצע בעת ההתמחות.

החלטה להעמיד לדין משמעתי: אין מניעה להעמיד לדין במקרה של מתמחה שעבר עבירה בזמן היותו מתמחה והוסמך כעורך דין. (החלטה מספר את 213-214/08)

דין משמעתי: העמדה לדין בגין מעשה שנעשה במסגרת חייו הפרטיים

עובדות כנגד הנילון הוגש כתב אישום המייחס לו עבירה של תקיפה הגורמת חבלה של ממש. לפי כתב האישום, הנאשם זרק חפץ על שכנו בזמן שהשכן ביצע עבודות בגינתו. לאחר מכן, כאשר ביקש השכן מהנילון להירגע, המשיך הנילון להכות אותו באמצעות שרשרת מפלדה. כתוצאה מההתקפה נגרמו לשכן חבלות שונות (שריטות בעיקרו) והוא נזקק לטיפול רפואי.

הנילון מאשר שהאירוע התרחש אך מצייין שמדובר במעידה חד פעמית של אדם נורמטיבי. מסביר שהמעשה נעשה בעידא דריתחא לאחר הטרדה וקנטור מתמשכים של השכן, הצטברות של מתח לאור המצב הביטחוני (הוא תושב אשקלון) והידרדרות במצב הכלכלי. הנילון מצייין שההליך הפלילי הסתיים ללא הרשעה, לאור תסקיר מבחן חיובי ביותר והמלצת שרות המבחן להסתפק בשירות לציבור. כמו כן, הוטל עליו קנס כספי בסך 1,500 ₪ כפיצוי לשכן.

החלטה להעמיד לדין משמעתי: עורך דין העומד לדין פלילי בגין תקיפה שגרמה לחבלה אינו מקרה נורמטיבי וחובה להעמידו לדין משמעתי. לבית הדין המשמעתי כמובן השיקול לזכותו ו/או להתחשב בעונשו אבל כוודת אתיקה לא ניתן לתת יד למעשים כאלו ויהיו הנסיבות המקלות אשר יהיו. (החלטה מספר 306/09)

כלל 31: פניה לעורך הדין בטרם הגשת תביעה נגדו

שאלתא הפונה הגישה תביעה נגד אדם בעת שזה לא היה חבר הלשכה (ככל הנראה היה מתמחה). מסיבות שונות התביעה טרם נמסרה לידיו וכעת הוא עורך דין. השאלה היא אם עליה לפעול לפי כלל 31, פנייה לעורך הדין בטרם הגשת תביעה נגדו.

החלטה אין חולק שהמועד לפעולה לפי כלל 31 הוא מועד הגשת התביעה ולא מועד המסירה. כך עולה מלשון הסעיף בבירור. די בכך כדי לאשר לפונה לבצע את המסירה. יחד עם זאת, משנודע לפונה שבינתיים הוסמך המתמחה כעורך דין, אנו ממליצים לצרף למסירת כתב התביעה מכתב פניה ברוח כלל 31. הערה: השאלה אם כלל 31 חל גם על מתמחה נשארית בצריך עיון. (החלטה מספר את 230/10)

חובת הנאמנות ורשלנות: עורך דין המייצג את הקונה והמוכר

עובדות הנילון ערך הסכם מכר מבנה שלפיו מכרה מרשתו חברה לבנין את המבנה, למתלונן. הנכס היה ממושכן לטובת בנק, התמורה, לפי ההסכם, שולמה בשני תשלומים, ישירות למוכר, האחד סמוך לפני מעמד החתימה על ההסכם והיתרה שבוע לאחר מכן. בהסכם נקבע כדלהלן: "הקונה והמוכר ממנים בזה את עו"ד הנילון להיות בא כוחם לצורך הסכם זה ולצורך הטיפול בהעברת הזכויות בנכס ע"ש הקונה. יחד עם זאת, עו"ד הנילון מייצג לכל תביעה עתידית, רק את המוכר ולקונה הוסברה זכותו לקבל ייצוג מטעמו והוא יותר על זכות זו".

לטענת המתלונן, הנילון התרשל רבות בכך שלא הבטיח את כספו באופן שלא ישולם אלא לאחר ביטול המשכנתא או קודם לקבלת מתכב החרגה מהבנק. ובכך שציין בהסכם שהמבנה בבעלות המוכרת ומתברר שמדובר בחכירה המסתיימת ביום 24.3.22 - זכות פחותה מבעלות. עוד התרשל הנילון בכך שרשם הערת אזהרה בה לא נרשם חלק הג המהווה חלק מהממכר. הנילון השיב התלונה אינה מציגה עבירה אתית כלשהי, ואם מדובר ברשלנות מקצועית (דבר שהוא מכחישי) הדרך הנכונה להתמודד עמה היא בהגשת תביעה שתתברר לגופה, ולא בהגשת תלונה שאין עמה עבירה אתית ושכל כולה לא באה אלא להכפיש ולהפעיל "לחץ" בלתי הוגן. בתגובה השיב המתלונן כי הוא הגיש תביעה כספית נגד הנילון בגין הנזקים שגרם לו, אך אין בכך כדי למנוע ממוסדות הלשכה לנקוט בהליכים משמעותיים נגד הנילון.

ועד המחוז החליט לגנוז את התלונה ומכאן הפנייה לוועדת האתיקה הארצית.

החלטה להעמיד לדין משמעתי. לא ניתן לקבוע שכל רשלנות מקצועית מהווה עבירה אתית כפי שלא כל עבירה אתית מהווה רשלנות מקצועית. אך במקרה זה יש זניחה מהותית של חובת הזהירות והנאמנות של עורך הדין כלפי צד מסוים להסכם, אותו ייצג, שאיתרע מזלו שהוא אינו הלקוח הקבוע של עורך הדין. והרי המתלונן הגיע לנילון ושכר את שירותיו כמקצוען, כמי שנחזה בעיניו, שישמור על זכויותיו ויבטיחן כראוי, דבר שלא נעשה במקרה זה (ולו רק מקריאת ההסכם). [החלטה מספר את 265/09]

קליניקות משפטיות: הפניה לעורך דין בשכר

שאלתא פורום מנהלי הקליניקות המשפטיות פנה לוועדה בבקשה כי תשוב ותבחן עמדתה ששללה מתן אפשרות לקליניקה להפנות את הפונים לשירותיה לעורך דין בשכר שאינו עובד הקליניקה. וזאת כשהקליניקה אינה מקבלת כל תמורה מהפניה זו.

לטענת הפורום עולה צורך ברור מהשטח להפניה לעורכי דין בשכר וזאת בשל הפניות הרבות המגיעות לקליניקות, העדר יכולת לטפל בכל הפונים והעדר מומחיות בתחומי הפניות. חלק מהפונים "מוכנים לשלם" בעד השירות המשפטי אולם אינם מכירים את "שוק עורכי הדין" ולכן מבקשים מהקליניקות להפנות אותם. הפורום מעלה בפנייתו "חשש ממשי" שמא יגיעו הפונים לעורכי דין שייגבו מהם שכר גבוה ויספקו שירות לקוי, כאשר מנגד, מוכרים להם עורכי דין טובים המוכנים לגבות שכר טרחה נמוך.

הפורום מפנה את הוועדה לסעיף 30 לכללי האתיקה המאפשר לעורך דין להפנות לקוח לעורך דין אחר, כלל החל על עורכי דין העומדים בראש הקליניקות. כן מצוין שכלל 11 לכללי האתיקה לא חל על הקליניקות מכיוון שאינן פועלות למטרות רווח.

לחילופין מוצע כי הפורום יערוך רשימה של עורכי דין המוכנים לגבות שכר נמוך מהמקובל, רשימה שתוצג לפונים לקליניקה והם יבחרו מתוכה.

החלטה

א. ככלל, אין זה תפקידו של ארגון הנותן שירותים משפטיים ללא תמורה וללא כוונת רווח להפנות את הפונים אליו לעורך דין. הפניה כזו עשויה להיות בה יסוד של אחריות מקצועית לעבודת עורך הדין ועלול להיות בה שידול אסור.

ב. אפשר להבחין בין פונה רגיל לבין מי שכבר מטופל ולקוח של אותו עורך דין בקליניקה, ועורך הדין של הקליניקה מגלה שקצרה ידה של הקליניקה מלסייע ללקוח. במקרה כזה חובת הנאמנות של אותו

ג. עורך הדין ללקוח מחייבת אותו להציג בפני הלקוח את הדברים ולסייע לו למצוא פתרון חלופי. כדי לא להותיר את הפונים ללא תשובה יכולה הקליניקה להפנות כל פונה (לקוח או לא לקוח) לאחד מהגורמים העוסקים במתן שירותים דומים, וביניהם הסיוע המשפטי של משרד המשפטים ותכנית שכר המצווה של הלשכה. (החלטה מספר את 261/09)

כלל 22: הקלטת עורך דין אחר

שאלתא עורך הדין הפונה הסתכסך עם שותפו העסקי - גם הוא עורך דין, והוא מעוניין להקליט את שותפו לשעבר, שלא בידיעתו. לטענת הפונה, בדעתו להקליט את שותפו לשעבר אך ורק בעניין עסקי השותפות והסכסוך המסחרי שהתגלע בין השניים. השאלה הנה האם הקלטה כזו מותרת, על אף הוראותיו המפורשות של כלל 22 לכללי האתיקה האוסר על עורך דין להקליט עורך דין אחר.

החלטה הועדה אינה יכולה לתת אישור מראש לביצוע הפעולה המבוקשת. הועדה מפנה לבד"מ (ת"א) 58/00 **ועד מחוז ת"א נ' פלוני** שם הורשע עורך דין בהתנהגות שאינה הולמת לפי סעיף 361(3) בגין הקלטת מעבדו, עורך דין, לצורך היערכות לדיון בסכסוך משפטי אישי. הגם שכלל 22 לא הוחל הואיל וההקלטה נעשתה לצורך מטרתו של עורך הדין כאדם פרטי, עדין הורשע עורך הדין בעבירה משמעתית. כך שההכרעה בכל מקרה תלויה, בהכרח, בנסיבות העניין ובטיבו של הסכסוך בין השניים - עורך הדין המקליט ועורך הדין המוקלט. בשאלה זו לא ניתן להכריע מראש. (החלטה מספר את 172/10)

מתן מענה על-ידי עורכי דין במסגרת פורומים באינטרנט

שאלתא ועדת קניין ומקרקעין בלשכה פונה לקבל חוות דעת בנושא מתן מענה על-ידי עורכי דין במסגרת פורומים באינטרנט אשר מבקשים להשיא עצות לגולשים בנושאים משפטיים בכלל ובענייני מקרקעין בפרט.

החלטה

- א. החובות האתיות המוטלות על עורכי הדין אינן משתנות לפי המדיה שבה ניתנת העצה.
- ב. האמצעים הטכנולוגיים מאפשרים היום תפוצה רחבה של מידע משפטי, ואין צורך או דרך למנוע זאת.
- ג. במסגרת זו, אנו נתקלים בפורומים שמציגים ייעוץ או מעין ייעוץ בתחומים מקצועיים כמו רפואה, הנדסה וגם משפט. אין דרך או צורך למנוע זאת מעורכי דין, כל עוד תשובתו של עורך הדין ניתנת כדין ובהתאם לכללים.
- ד. על עורך הדין שמשיב לשאלה כללית באופן פומבי ובלי עיון בחומר המלא הדרוש לעניין להבהיר כי דבריו אינם ממצים, אינם בגדר חוות דעת משפטית, וכי הם מבטאים התרשמות ראשונית שאין בצידה אחריות מקצועית ושכך כלל ראוי לפנות לעורך דין בסודיות ולהציג בפניו את מלוא המידע והמסמכים הדרושים לעניין.
- ה. ראוי להבהיר שלפי החלטות קודמות של הועדה, אסור לעורך דין לשלם כדי לקבל זכות להיות משיב בפורום משפטי כזה, משום שיש בכך פרסומת אסורה ושידול אסור.
- ו. מעבר לכך, מופנים עורכי הדין לכללי הפרסומת ולהחלטות ועדות האתיקה והוועדה לענייני פרסומת בעניין. (החלטה מספר את 270/09)

תוספת להחלטה מספר את 47/10 "חובת הנאמנות: הסדר פשרה וקבלת כספים כאשר הלקוח נעלם", אתיקה מקצועית 39 בעמ' 3.

הועדה מבקשת להפנות את תשומת לב עורכי הדין גם להוראות סעיפים 1 ו-5 לחוק האפוסטרופוס הכללי, תשל"ח - 1978 ולהוראת החוק להגנת רכוש מופקד, תשכ"ה - 1964 שיתכן ויחולו לגבי כספים שמחזיק עורך דין בעבור לקוח שנעלם ועורך הדין אינו מצליח לאתר.